

**ỦY BAN NHÂN DÂN TỈNH SƠN LA
TRƯỜNG CAO ĐẲNG SƠN LA**

*****

GIÁO TRÌNH

MÔ ĐUN: NUÔI VÀ PHÒNG TRỊ BỆNH CHO TRÂU BÒ

NGHỀ: CHĂN NUÔI - THÚ Y

TRÌNH ĐỘ: CAO ĐẲNG

(Ban hành kèm theo Quyết định số 626/QĐ-CĐSL ngày 08/09/2023 của Hiệu trưởng Trường Cao đẳng Sơn La về ban hành Chương trình đào tạo ngành/nghề Chăn nuôi - Thú y, trình độ Cao đẳng và Trung cấp)

TUYÊN BỐ BẢN QUYỀN

Tài liệu này thuộc loại sách giáo trình nên các nguồn thông tin có thể được phép dùng nguyên bản hoặc trích dùng cho các mục đích về đào tạo và tham khảo.

Mọi mục đích khác mang tính lệch lạc hoặc sử dụng với mục đích kinh doanh thiếu lành mạnh sẽ bị nghiêm cấm.

LỜI GIỚI THIỆU

Giáo trình mô đun “Nuôi và phòng trị bệnh cho trâu, bò” cung cấp cho học viên những kiến thức cơ bản về thực hành chăn nuôi trâu, bò. Tài liệu có giá trị hướng dẫn sinh viên học tập và có thể tham khảo để vận dụng trong thực tế sản xuất.

Giáo trình này là mô đun thứ 22 trong chương trình đào tạo Trung cấp, Cao đẳng nghề chăn nuôi - thú y. Mô đun này gồm có 11 bài thuộc thể loại tích hợp như sau:

Bài 1: Chọn giống trâu, bò

Bài 2: Xác định nhu cầu thức ăn và thiết kế chuồng nuôi trâu, bò

Bài 3: Nuôi dưỡng, chăm sóc trâu, bò cái sinh sản

Bài 4. Nuôi dưỡng, chăm sóc bê, nghé

Bài 5. Nuôi dưỡng, chăm sóc trâu, bò sữa

Bài 6. Nuôi dưỡng, chăm sóc trâu, bò đực giống

Bài 7. Nuôi dưỡng, chăm sóc trâu, bò thịt

Bài 8. Phòng và trị một số bệnh nội khoa ở trâu, bò

Bài 9. Phòng và trị một số bệnh sản khoa ở trâu, bò

Bài 10. Phòng và trị một số bệnh ký sinh trùng ở trâu, bò

Bài 11. Phòng và trị một số bệnh truyền nhiễm ở trâu, bò

Sơn La, ngày   tháng   năm 2023

Tham gia biên soạn

Hồ Anh Thắng

MỤC LỤC

TUYÊN BỐ BẢN QUYỀN.....	1
LỜI GIỚI THIỆU.....	2
GIÁO TRÌNH MÔ ĐUN.....	10
I. Vị trí, tính chất của mô đun	10
II. Mục tiêu mô đun.....	10
III. Nội dung mô đun.....	10
Bài 1: CHỌN GIỐNG TRÂU, BÒ	11
Mục tiêu của bài.....	11
A. Nội dung.....	11
1.1.Các giống bò sữa.....	11
1.1.1. Bò Holstein Friesian (HF)	11
1.1.2. Bò Jersey.....	11
1.1.3. Lai F1 (Lai Sind x HF)	12
1.1.4. Lai F2 (F1 x HF)	12
1.1.5. Bò Lang trắng đen Trung Quốc	12
1.2. Các giống bò thịt.....	13
1.2.1. Bò Brahman	13
1.2.2. Bò Charolais.....	13
1.2.3. Bò Limousine.....	14
1.2.4. Bò Hereford.....	14
1.3. Các giống bò kiêm dụng.....	14
1.3.1. Bò vàng Việt Nam	14
1.3.2. Bò Lai Sind.....	15
1.3.3. Bò Simental	15
1.3.4. Brown Suiss.....	16
1.3.5. Bò Sind (Red Sindhi)	16
1.4. Các giống trâu.....	17
1.4.1. Trâu Việt Nam	17
1.4.2. Trâu Murrah.....	17
1.5. Lựa chọn trâu, bò làm giống.....	17
1.5.1. Chọn trâu làm giống.....	17
1.5.2 Chọn bò làm giống	17
B. Câu hỏi và bài tập thực hành.....	18

I. Câu hỏi	18
II. Bài tập thực hành	18
C. Ghi nhớ	19
Bài 2: XÁC ĐỊNH NHU CẦU THỨC ĂN VÀ THIẾT KẾ CHUỒNG NUÔI TRÂU, BÒ	20
Mục tiêu của bài.....	20
B. Nội dung	20
2.1. Xác định các nhóm thức ăn	20
2.1.1. Xác định thức ăn thô, xanh.....	20
2.1.2. Xác định thức ăn tinh.....	22
2.1.3. Xác định thức ăn bổ sung	22
2.1.4. Ủ xanh thức ăn cho trâu, bò	23
2.2. Thiết kế, xây dựng chuồng trại nuôi trâu, bò	24
2.2.1. Yêu cầu và nguyên tắc khi xây dựng	24
2.2.2. Vệ sinh phòng dịch	26
B. Câu hỏi và bài tập thực hành	28
I. Câu hỏi	28
II. Bài tập thực hành	28
C. Ghi nhớ	32
Bài 3: NUÔI DƯỠNG, CHĂM SÓC TRÂU, BÒ CÁI SINH SẢN	33
Mục tiêu của bài.....	33
A. Nội dung	33
3.1. Phát hiện động dục và phối giống cho trâu, bò.....	33
3.2. Nuôi dưỡng và chăm sóc trâu, bò cái sinh sản	34
3.2.1. Nuôi dưỡng, chăm sóc trâu bò cái mang thai.....	34
3.2.2. Nuôi dưỡng, chăm sóc trâu bò đẻ.....	36
3.2.3. Đỡ đẻ cho trâu, bò.....	37
B. Câu hỏi và bài tập thực hành	38
I. Câu hỏi	38
II. Bài tập thực hành	38
C. Ghi nhớ	40
BÀI 4: NUÔI DƯỠNG, CHĂM SÓC BÊ, NGHÉ	41
Mục tiêu của bài.....	41
A. Nội dung	41
4.1. Chăm sóc bê, nghé	41
4.1.1. Nuôi dưỡng.....	41

4.1.2. Chăm sóc	41
B. Câu hỏi và bài tập thực hành.....	43
I. Câu hỏi	43
II. Bài tập thực hành	43
C. Ghi nhớ	43
BÀI 5: NUÔI DƯỠNG, CHĂM SÓC TRÂU, BÒ SỮA.....	44
<i>Mục tiêu của bài.....</i>	<i>44</i>
A. Nội dung.....	44
5.1. Chọn trâu, bò sữa	44
5.2. Nuôi dưỡng, chăm sóc trâu, bò trong thời kỳ tiết sữa.....	46
5.2.1. Nuôi dưỡng.....	46
5.2.2. Phương thức nuôi dưỡng	47
5.2.3. Chăm sóc trâu, bò cái vắt sữa.....	48
5.3. Nuôi dưỡng, chăm sóc trâu, bò khi cạn sữa	48
5.4. Khai thác sữa (Vắt sữa).....	49
5.4.1. Vắt sữa thủ công.....	49
5.4.2. Vắt sữa bằng máy	51
B. Câu hỏi và bài tập thực hành.....	53
I. Câu hỏi	53
II. Bài tập thực hành	53
C. Ghi nhớ	55
BÀI 6: NUÔI DƯỠNG, CHĂM SÓC TRÂU, BÒ ĐỰC GIỐNG	56
<i>Mục tiêu của bài.....</i>	<i>56</i>
A. Nội dung.....	56
6.1. Nuôi dưỡng, chăm sóc và sử dụng trâu, bò đực giống	56
6.1.1. Nuôi dưỡng trâu, bò đực giống.....	56
6.2. Chăm sóc trâu, bò đực giống	58
6.2.1. Vận động.....	58
6.2.2. Tắm, chải.....	58
6.3. Sử dụng và quản lý trâu bò đực giống	59
6.3.1. Sử dụng trâu bò đực giống.....	59
6.3.2. Quản lý trâu bò đực giống	60
B. câu hỏi và bài tập thực hành	62
I. Câu hỏi.....	62
II. Bài tập thực hành	62

C. Ghi nhớ.....	64
BÀI 7: NUÔI DƯỠNG, CHĂM SÓC TRÂU, BÒ THỊT	65
Mục tiêu của bài.....	65
A. Nội dung.....	65
7.1. Chọn trâu, bò thịt	65
7.2. Vỗ béo trâu, bò.....	65
7.3. Khảo sát thịt trâu, bò	68
B. Câu hỏi và bài tập thực hành.....	70
I. Câu hỏi	70
II. Bài tập thực hành	70
C. Ghi nhớ	71
BÀI 8: PHÒNG VÀ ĐIỀU TRỊ MỘT SỐ BỆNH NGOẠI KHOA Ở TRÂU, BÒ.....	72
Mục tiêu của bài.....	72
A. Nội dung.....	72
8.1. Phòng trị bệnh chướng hơi dạ cỏ	72
8.1.1. Xác định nguyên nhân gây bệnh	72
8.2.1. Nhận biết triệu chứng bệnh	72
8.3.1.Chẩn đoán bệnh	73
8.4.1. Phòng và trị bệnh.....	73
8.2. Phòng trị bệnh viêm phổi.....	74
8.2.1. Xác định nguyên nhân gây bệnh	74
8.2.2. Nhận biết triệu chứng bệnh	74
8.2.3. Chẩn đoán bệnh	75
8.2.4. Phòng và trị bệnh.....	75
B. Câu hỏi và bài tập thực hành.....	76
I. Câu hỏi	76
II. Bài tập thực hành	76
C. Ghi nhớ	77
BÀI 9: PHÒNG VÀ TRỊ MỘT SỐ BỆNH SẢN KHOA Ở TRÂU, BÒ.....	78
Mục tiêu của bài.....	78
B. Nội dung.....	78
9.1. Phòng trị bệnh sốt nhau và sát nhau.....	78
9.1.1. Nguyên nhân	78
9.1.3. Triệu chứng	79
9.1.4. Tiên lượng	80

9.1.5. Phòng, điều trị bệnh	80
9.2. Phòng trị bệnh viêm tử cung	80
9.2.1. Xác định nguyên nhân gây bệnh	80
9.2.2. Nhận biết triệu chứng bệnh	80
9.2.3. Chẩn đoán bệnh: Căn cứ vào những triệu chứng điển hình của bệnh	80
9.2.4. Phòng và trị bệnh.....	80
9.3. Phòng trị bệnh viêm vú	81
9.3.1. Xác định nguyên nhân gây bệnh	81
9.3.2. Nhận biết triệu chứng bệnh	81
9.3.3. Chẩn đoán bệnh: Dựa vào triệu chứng lâm sàng như đã nêu ở trên.	81
9.3.4. Phòng và trị bệnh.....	81
9.4. Phòng trị bệnh dễ khó	82
9.4.1. Nguyên nhân	82
9.4.2. Triệu chứng	82
9.4.3. Tiên lượng.....	82
9.4.4. Phòng và điều trị.....	82
B. Câu hỏi và bài tập thực hành	82
I. Câu hỏi	82
II. Bài tập thực hành	83
C. Ghi nhớ.....	84
BÀI 10: PHÒNG VÀ TRỊ MỘT SỐ BỆNH KÝ SINH TRÙNG Ở TRÂU, BÒ	85
Mục tiêu của bài.....	85
A. Nội dung.....	85
10.1. Phòng trị bệnh sán lá gan.....	85
10.1.1. Xác định nguyên nhân gây bệnh	85
10.1.2. Nhận biết triệu chứng bệnh	86
10.1.3. Chẩn đoán bệnh	87
10.1.4. Phòng và trị bệnh.....	87
10.2. Phòng trị bệnh giun đũa bê, nghé	88
10.2.1. Xác định nguyên nhân gây bệnh	88
10.2.2. Nhận biết triệu chứng bệnh	88
10.2.3. Chẩn đoán bệnh	89
10.2.4. Phòng và trị bệnh.....	89
10.3. Phòng trị bệnh ký sinh trùng đường máu (tiêm mao).....	89
10.3.1. Xác định nguyên nhân gây bệnh	89

10.3.2. Nhận biết triệu chứng bệnh	89
10.3.3. Chẩn đoán bệnh	90
10.3.4. Phòng và trị bệnh.....	90
10.4. Phòng trị bệnh ve, rận, ghẻ.....	90
10.4.1. Xác định nguyên nhân gây bệnh	90
10.4.2. Nhận biết triệu chứng bệnh	91
10.4.3. Chẩn đoán bệnh	91
10.4.4. Phòng và trị bệnh.....	91
B. Câu hỏi và bài tập thực hành.....	91
I. Câu hỏi	91
II. Bài tập thực hành	92
C. Ghi nhớ	95
BÀI 11: PHÒNG VÀ TRỊ MỘT SỐ BỆNH TRUYỀN NHIỄM Ở TRÂU, BÒ.....	96
Mục tiêu của bài.....	96
A. Nội dung.....	96
11.1. Phòng trị bệnh Lở mồm long móng	96
11.1.1. Xác định nguyên nhân gây bệnh	96
11.1.2. Nhận biết triệu chứng bệnh	96
11.1.3. Nhận biết bệnh tích của bệnh	97
11.1.4. Chẩn đoán bệnh	97
11.1.5. Phòng và trị bệnh.....	98
11.2. Phòng trị bệnh Tụ huyết trùng.....	98
11.2.1. Xác định nguyên nhân gây bệnh	98
11.2.2. Nhận biết triệu chứng bệnh	99
11.2.3. Nhận biết bệnh tích của bệnh	99
11.2.4. Chẩn đoán bệnh	100
11.2.5. Phòng và trị bệnh.....	100
11.3. Bệnh viêm da nổi cục.....	100
11.3.1. Xác định nguyên nhân gây bệnh	100
11.3.2. Nhận biết triệu chứng bệnh	101
11.3.3. Chẩn đoán bệnh	102
11.3.4. Phòng bệnh.....	102
B. Câu hỏi và bài tập thực hành.....	103
I. Câu hỏi	103
II. Bài tập thực hành	103

C. Ghi nhớ	104
V. Nội dung và phương pháp đánh giá	105
VI. Hướng dẫn thực hiện mô đun	105
<i>1. Phạm vi áp dụng mô đun:</i>	105
<i>2. Hướng dẫn về phương pháp giảng dạy, học tập mô đun:</i>	105
<i>3. Những trọng tâm cần chú ý:</i>	105
<i>4. Tài liệu tham khảo:</i>	106